

Wielki. We współczesnych kontraktach zastrzegano wypłatę jedynie w solidusach *probos et pesantes* ¹²⁷.

Także Anastazjusz — według relacji Comesa Marcellinusa — sprzedawał wybijane przez siebie *terentiani* (lub *terunciani*, jak odczytują niektórzy) w zamian za solidusy. Zdaniem Metcalfa i Hahna, Anastazjusz w 498 r. w ramach reformy monetarnej wprowadził nową relację wartości złota i brązu, w której 1 solidus przypadał na 10 funtów brązu ¹²⁸. Ponieważ w myśl rozporządzenia z 396 r. w trakcie zawierania transakcji handlowych obowiązywała proporcja jak 1:800, a dostępne źródła nie wspominają, by w ciągu V w. doszło do gwałtownego spadku rynkowych cen brązu, zmianę w polityce emisyjnej Anastazjusza należy ocenić jako próbę wprowadzenia podwyższonego kursu wymiany. Hahn określa to jako posunięcie czysto administracyjne, które miałoby na celu uzdrowienie finansów państwa drogą usprawnień w zarządzaniu. Do podobnej interpretacji skłania również wprowadzenie zasady spłacania podatków tylko solidusami; tak stwierdzają zgodnie przekazy Malalasa i kodeksu Justyniana. Ustanowienie niekorzystnej dla podatników wymiany kruszców wywołało powszechny sprzeciw w społeczeństwie, co w obliczu trudności wewnętrznych zmusiło cesarza do zarzucenia w 512 r. niezgodnej z poziomem rynkowych cen relacji wartości złota i brązu. Ustanowienie w tymże roku bardziej korzystnej proporcji wymiany 1 solidusa w zamian za 20 funtów brązu wprowadziło nowy parytet obu kruszców, opierający wymianę na relacji jak 1:1 440 ¹²⁹. Obecny stan badań nie pozwala ustalić z całą pewnością, czy piszący około 510 r. Kasjodor, który podaje: *veteres... sex milia denariorum solidum esse voluerent*, ma na myśli okres sprzed reformy Anastazjusza czy też przełom IV i V w. ¹³⁰ Wprawdzie źródła pisane nie dają pełnego obrazu zmian w wysokości relacji wartości złota do brązu, to jednak zarówno tekst nowelli Walentyniana z 445 r. wyznaczającej parytet solidusa na poziomie 7 200 denarów, jak i fragment kodeksu Teodozjusza z 419 r. przytaczający 7 000 denarów, skłaniają do uznania raczej pierwszego z przedstawionych wariantów ¹³¹. Jeśliby tak przyjąć, to 1 solidusowi, idąc za interpretacją jeszcze K. Reglinga, odpowiadałoby 6 000 nummusów, czyli 150 *folles*. Według późniejszej relacji *Anecdota Prokopiusza*, Justynian nakazał bankierom wypłacać 180 *folles* za każdy solidus, podczas gdy uprzednio dawano 210 *folles* ¹³². Cesarskie zarządzenie pozostaje w związku z obniżeniem w 538 r. wagi miedzianych jednostek o około 25% w stosunku do 18 g wprowadzonych

¹²⁷ Greg. Tur. *De Mirac. S. Martini* I 31; *De gloria Conf.* 110.

¹²⁸ Marcell. Comes 498 a.: *nummis quos Romani teruncianos vocant, Graeci follares, Anastasius princeps suo nomine figuratio placabilem plebi commutationem distraxit*; D. M. Metcalfe, *The origin of the Anastasian reform*, Amsterdam 1969, s. 11 n.; Hahn, o.c., s. 24; Durliat, o.c., s. 151 n.; Suchodolski, *Moneta*, s. 25.

¹²⁹ Hahn, o.c., s. 24 n.; Carrié, *Monnaie d'or*, s. 261; Salamon, *Pełnowartościowy*, s. 113 n.; Sperber, *Costs*, s. 261.

¹³⁰ Cassiod. *Var.* I 10. Zob. również Regling, o.c., s. 744; Mickwitz, o.c., s. 95; Adelson, *Silver currency*, s. 17, przyp. 64; Ruggini, o.c., s. 311 n.; Callu, *Denier*, s. 114, przyp. 31.

¹³¹ Cod. Theod. XIV 44; Nov. Val. III 14—5.

¹³² Procop. *de arc.* 25. Zob. West, *Johnson, Currency*, s. 135; Durliat, o.c., s. 151 n.